

Necîb Mahfûz'un Cebelavi
Sokağı'nın Çocukları (Evlâdu
Hâratinâ) Eserinde Şahıslar

Yazar
Rashad SEYİDOV

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazara ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap "Necib Mahfuz'un Cebelavi Sokağı'nın Çocukları (Evlâdu Hâratinâ) Eserinin Şahıslar Bakımından İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-8430-57-8

Kitap Adı

Necib Mahfuz'un Cebelavi Sokağı'nın Çocukları (Evlâdu Hâratinâ) Eserinde Şahıslar

Editör

İsmail DEMİR

Yazar

Rashad SEYİDOV

ORCID iD: 0000-0001-7757-1272

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

LIT004220

DOI

10.37609/akya.2459

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Allah Teâlâ insanoğlunu medeni hayat tarzına uygun şekilde yaratmıştır. Bu özelliği ile kendini ifade etmek isteyen insanoğlu, ayrıca hemcinslerini de ikna etme ihtiyacı hissetmiştir. Bu sebeple bazen karşıdakilerin psikolojik yapılarına ve anlayışlarına göre kendi anlatım tarzını şekillendirmiştir. Bu ifadeler şiir, destan gibi farklı türlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çeşitli zaman dilimlerinde bu ifadeler kendi bulunduğu zamanlara göre şekil kazanmıştır. Ancak bu şekillenmelerin edebi bir tür haline gelmesi uzun zaman almıştır. Edebi bir tür olan romanda, bu ifade şekillerinden biridir.

Dünya dilleri içinde roman neredeyse bütün milletlerin edebiyatında yer almış ve kolayca yayılmıştır. Roman türünün Arap edebiyatına Napolyon sonrasında girmiş olması, Arapların onları bu tür ile ilk defa tanışıyor olduğu anlamına gelmez. Çünkü coğrafi anlamda birbirine yakın yaşayan iki toplumun kültürel anlamda etkileşimleri kaçınılmazdır. Ayrıca Haçlı seferleri esnasında Müslümanların edebi anlatılarından istifade edildiği ihtimalden uzak tutulmamalıdır. Romalılarda bulunan özelliklerin, İslam dünyasındaki edebi eserlerde geniş çapta görülmesi Arap edebiyatının bu tarzlara çoktan alışık olduğunun göstergesidir.

Romanı, hikâyenin uzun şekli olarak kabul ettiğimizde, bilfiil Arap edebiyatında romanın varlığından söz edebiliriz. Yazarlar olarak Arap romancılarının roman türünü çok ustaca

kullandıkları onların yapıtları incelendiğinde görülmektedir. Batıdaki neredeyse bütün roman türleri, Arapça'nın zengin edebi üslubuyla birleştirilmiştir. Böylece batıdakilerle aynı veya daha seviyeli eserler ortaya çıkmıştır denilebilir. Arap yazarların içinden Necib Mahfuz'un, roman türüyle temeyyüz ettiği bilinmektedir. Bu özelliğini, Nobel ödülünü almadan önce ve özellikle sonrasında edebi sahadaki herkes fark etmiştir. Mahfuz kendini yetiştirirken eski Arap edebiyatında yazılmış eserleri ve yaşadığı zaman dilimindeki edebi yapıtları incelemiştir. Bu çalışmalarının etkileri yazmış olduğu romanlarında görülebilmektedir.

Mahfuz, kadim Arapça yönünden başta Cahız olmak üzere diğer eski Arap edebiyatçılarından istifade etmiştir. Necib Mahfuz'un kaleme aldığı *Avlâd-ı Haratina* adlı tarihi romanında, eski dönemlerde oluşan ve günümüze kadar devam eden Eski Mısır ve Firavun Dönemi sempatisi ile birlikte Mısır tarihini işleyerek o günün meselelerine çözüm sunmaya çalışmıştır. Yönetimlerin er ya da geç halkın eline geçeceğine atıfta bulunarak halkı bu yönde bilinçlendirmeye çalışmıştır. *Avlâd-ı Haratina* üstelik tarihsel roman olması açısından Eski Mısır tarihine ışık tutan önemli bir yapıttır. Romanın ayrı bir özelliği ise Mahfuz'a Nobel ödülü kazandırmış olmasıdır. Mahfuz'un bu romanının Mısır'daki dini otoritelerin tepkisi üzerine, basılması yasaklandı ve buna rağmen Mahfuz, ölümüne dek çalışmalarını devam ettirdi. Türkiye'de Mahfuz'un sembolik ve gerçekçi romanları üzerine tezler yapıldığı bilinmektedir. Ancak tarihsel romanları alınıp üzerinde bu anlamda bir çalışma yapılmadığından amacım, bu eksikliğin giderilmesi yönünde *Avlâd-ı Haratina* adlı eseri inceleyerek Mahfuz'un farklı türdeki çalışmalarını ortaya koymaktır.

Çünkü Mahfuz bu eserinde, romancılığın tarihsel boyutunu ele aldığından diğer romanlarından farklılık arz etmektedir.

Bu çalışma, bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; tarihsel arka planda, romandaki zaman anlayışının Eski Mısır olması sebebiyle olaylar ve şahısların anlaşılması açısından bu tarih dilimine değinilmiştir. İkinci bölümde Necib Mahfuz'un hayatı ve edebi bir tür olan roman sanatının doğu ve batıdaki şekilleri ele alınarak bilgi verilmeye çalışıldı. Üçüncü bölümde Avlad-ı Haratine adlı roman şekil, muh-teva, yapı, dil ve üslup açısından incelendi.

Çalışmam boyunca bana yol gösteren ve benden yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. İsmail DEMİR, Prof. Dr. İbrahim YILMAZ'a en içten teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca okuyup tashih eden ve gerekli destek ve katkıda bulunun İğdır Üniversitesi'ndeki arkadaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim. Yüce Allah utandırmasın... (ÂMİN)

Rashad SEYİDOV

Erzurum-2022

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
1. Tarihsel Arka Plan.....	1
1.1. Mısır'ın Uygarlık Tarihi.....	2
1.2. Mısır'da Dini ve Kültürel Yapı.....	10
1.3. Mısır'da Konuşulan Diller.....	15
Bölüm 1	
Roman Nedir?	17
1.1. Romanın Tanımı ve Özellikleri.....	17
1.2. Roman ve Türleri.....	22
1.3. Romanın Tarihi Gelişimi.....	29
1.3.1. Arap Edebiyatında Roman	31
1.3.2. Batı Edebiyatında Roman.....	41
1.4. Necib Mahfûz ve Roman	42
1.4.1. Hayatı	42
1.4.2. Edebi Hayatı.....	44
1.4.2.1. Tarihi Dönem	48
1.4.2.2. Gerçekçi Dönem	49
1.4.2.3. Sembolik Roman.....	51
1.4.2.4. Nobel Ödülü.....	53

1.4.3. Eserleri	54
1.4.3.1. Hikâyeleri.....	54
1.4.3.2. Romanları.....	56
1.4.3.3. Diyalog Türü Eserleri.....	57
1.4.3.4. Çevirileri	57

Bölüm 2

Cebelavi Sokağı'nın Çocukları (Evlâdu Hâratinâ)

Eserinin Şahıslar Bakımından İncelenmesi..... 59

2.1. Ethem.....	59
2.2. Cebel	63
2.3. Rifâ'a	65
2.4. Kâsım.....	66
2.5. Arefe.....	67
2.6. Bilim ve İnanç Işığında Sembolik Analizler.....	69
2.6.1. Kişi ve Olayların Sembolize Edilişi.....	78
2.6.2. Olay ve Mekan Olgusu.....	81
2.7. Romanın Yapısal Özellikleri.....	82
2.7.1. Romanın Türü.....	85
2.7.2. Romanda Kullanılan Dil.....	85
2.8. Romanın Sanatsal Çerçevesi.....	86
2.9. Romana Eleştirisel Bakış	93

Sonuç..... 96

Kaynaklar 101

KISALTMALAR

---

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.t.	: Adı geçen tez
asm.	: Aleyhi Salatü ve's-Selam
ayr. bkz.	: Ayrıca bakınız
b.	: Bin
bkz.	: Bakınız.
byy.	: Basım yeri yok
ev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Eriřim	: Eriřim adresi
Fak.	: Fakülte
Fr.	: Fransızca
h.	: Hicri
had. No.	: Hadis numarası
ing.	: İngilizce
isam.	: İslami Araştırma Merkezi
isp.	: İspanyolca
Krř	: Karşılaştırınız

KSÜ	: Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniver- sitesi
m.	: Miladi
Mö.	: Milattan önce
Ms.	: Milattan sonra
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sayısı
tdk.	: Tedkik eden
tdv.	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
vs.	: Ve saire
yy.	: Yüzyıl

KAYNAKLAR

- ARMAOĞLU, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2006.
- ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983.
- ARTOKÇA, İzzettin, *Osmanlılarda Kıptî Takviminin İdarî ve Malî Alanda Kullanımı*, Ankara, 2013, Stratejik Rapor no: 51, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kayseri, 2006.
- ABDUH, İbrahim, *A'lamu's-Sahafe el Arabiyye*, Mektebetu'l-Âdâb. Ts.
- ABDULLÂH, Muhammed Hasen, *El-İslâmiyye ve'r-Rûhiyye fî Edebi Necib Mahfûz*, Kahire, 1978.
- ABDU'L AZİM, Ramazan, *Mısır Kable Abdi'n-Nasır, el-Hey'etü'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab*, Kahire, 1995.
- ABDULAZİZ, İbrahim, *Ene Necib Mahfuz*, Nefrû li'n-Neşr ve't-Tevzi', Mısır, 2006.
- ABDU'L-GANÎ, Mustafâ, *Necib Mahfuz eş-Sevre ve'î-Taşavvuf*, Kahire, 1994.
- AYDEMİR, Abdullah, *İslâmi Kaynaklara Göre Peygamberler*, Ankara, 1996.
- AYDIN, Abdullah, *Tam Peygamberler Tarihi*, İstanbul, 1979.
- BARDAKÇI, Murat, *Necib Mahfuzla Edebiyat ve Nobel Söyleşisi*, Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi, Aralık, 1988.
- BEDEVÎ, Cemal, *Kane ve Ehavatuha*, Daru's-Şurûk, Mısır, 1986.
- BEDEVÎ, Cemal, *Mısır min Nafizeti'l-Tarih*, Daru's-Şurûk, 1994.
- BEDEVÎ, Cemal, *Nazarat fî Tarih'i Mısır*, Daru's-Şurûk, Kahire, 1994.
- BEZMEZ, Serap, vd., *Redhouse Büyük El Sözlüğü*, Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1997.
- BİLGİN, Azmi, HACIEMİNOĞLU, Necmettin, "Kıptiler" *TDVDİA*, 2002, İstanbul, c.XXV.
- CORGA, Nicole, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2012, c.V.
- ÇAKAN, Ömer Lütfü, SOLMAZ, N. Mehmet, *Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, İstanbul, 1994.

- ÇETİN, Nihad M., “Arap”, *DİA*, TDV, İstanbul, 2004, c. III.
- ÇETİN, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara 2009.
- DAYF, Şevki, *el-Edeb el-Arabîyyu'l-Muasır fî Mısır*, Daru'l-Me'arif, Kahire.
- DOĞANER, Suna, “Mısır” *DİA*, TDV, I-XLIV, İstanbul, 2004, c. XXXIX.
- el-ANÂNİ, Reşîd, *Necîb Mahfûz Klrâe mâ beyne's-Sutûr*, Beyrut, 1995.
- el-ENANI, Rasheed, *Naguib Mahfouz The Pursuit of Meaning*, Londra, 1993.
- el-BÛCÎ, Muhammed, *Bekr er-Rivaye, Mecellet'u Cami'i'l-Ezher Silsilet-u 'Ulumi'l-İnsaniye*, Kahire, 2009, c. 11. Say. 2.
- el-CEMEL, İbrahim Abdullah Abdurrazzak Uksi, *Mısır ve's-Sudan el-Hadis ve'l-Muasır*, 1997, Daru's-Sekafet li'n-Neşr, Kahire.
- el-CEVHERÎ, Alî, *Dacîcu Evlâdi Hâratinâ*, Kahire, 1994.
- el-ĞİTANÎ, Cemal, *El-Mecâlisul-Mahfûziye*, 2. basım, Kahire, Daru's-Şuruk Yayınları, 2008.
- el-EHRAM Gazetesi, 25.11.1959.
- el-HAŞİMÎ, Ahmet b. Musatafa b. Ömer, *Cevahiru'l-Belağa*, (tdk. Yusuf es-Sumayli), Mektebetü'l-Asriye, Beyrut, tsz.
- el-HISÂR, Nebîl, “er-Rivâye”, *el-Mevsû'a el Arabîyye*, İsam Yay., Dımaşk, Suriye, 2010, c. X.
- el-MUHENNÂ, Abdullah b. Muhammed b. Nâsır, *Dirâset'itl-Madmûni'r-Rivâfi Evlâdi Hâratinâ*, Kahire, 1996.
- el-MUSEVÎ, Muhsin Casim, *er-Rivayetü'l-'Arabîyye en-Neş'etü ve't-Tahavvul*. Menşuratu Darul Âdâb, Beyrut, 1988.
- en-NAKKÂŞ, Racâ, *Necîb Mahfûz Safahât min Müzakkêrâtih ve Adva Ce'dide alâ Edebih veHayâtih*, Muessesetu'l-Ehrâm, Kahire, 1998.
- el-ENÂNÎ, Rasheed, *Naguib Mahfouz The Pursuit of Meaning*, Londra, 1993.
- ER, Rahmi, *Modern Mısır Romanı*, Ankara, 1997.
- ER, Rahmi, “Roman” *DİA*, TDV., İstanbul, 2004, c. XXXV.
- es-SE'AFİN, İbrahim, *Tatavvuru'r-Rivaye el-'Arabîyye el-Hadise fî Biladi's-Şam*, Daru'l-Menahil, Beyrut, 1987.
- eş-ŞATTÎ, Süleymân, *er-Remzu veT-Remziyyetu fî Edeb Necfb Mahfûz*, yy., 1976.
- eş-ŞEYH, İbrâhîm, *Mevâkif ictimâ'iyye ve Siyâsiyye fî Edebi Necîb Mahfûz*, Kahire, 1987.
- FEREC, Nebîl, *Necib Mahfuz Hayatuhu ve Edebuhu*, Kahire, 1986.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, “Kıptiler” *DİA*, TDV, I-XLIV, İstanbul, c. XXV.
- HEYET, “Arap Afrika'sında Devrimler”, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1988.
- HEYET, “Roman”, *Anabritanica*, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1993, c. XXVI.

- HEYET, “Sudan”, *Büyük Larousse*, Milliyet Gazetecilik, I-XXIV, İstanbul 1986, c. XXI.
- HEYET, “Mısır”, *Büyük Learousse*, c. XVI, s. 8122.
- HEYET, “Mısır”, *Temel Britanica*, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1992, c. XII.
- HİZMETLİ, Sabri, *Başlangıçtan İlk Dört Halife Devri Sonuna Kadar İslâm Tarihi*, Ankara, 1995.
- HORNUNG, Erik, *Mısır Tarihi*, (çev. Zehra Aksu Yılmazzer) Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2013.
- İBN-İ MÂCE, Sünen, (thk. Şuayb Arnavuti), *Daru’r-Risale el-‘Alemiyye*, Beyrut, 2009 c. 2.
- İRVEN, Nurullah, *Necîb Mahfûz’un, Abesu’l-Akdâr Adlı Romanının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Isparta, 2015.
- İŞLER, Emrullah, ÖZAY, İbrahim, *Türkçe-Arapça Sözlük*, Fecr Yayınevi, Ankara, 2010.
- GÖĞEBAKAN, Turgut, *Tarihsel Roman Üzerine*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.
- GÖRGÜN, Hilal, “Mısır” *DİA*, TDV, I- XLIV, Ankara, 1988, c. XXIX.
- KANTARCIOĞLU, Sevim, *Edebiyat Akımları ve Temel Metinler*, Ankara, 1993.
- KARABELA, Nevin, *Taha Huseyn’in Edebiyat ve Mısır’daki Edebiyat Eğitimi Üzerine Görüşler*, Ekev Akademi Dergisi, Yıl 8, Sayı 19, Bahar 2004.
- KARATAŞ, Mehmet, *Mehmet Ali Paşa ve Mısır Meselesi*, Ekev Akademi Dergisi, 22. Sayı, 2005.
- KARATAŞ, Turan, *Ansiklopedik Terimler Edebiyat Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul, 2001.
- KAZAN, Ramazan, *Edebî Üslûp Açısından Hadis Metinleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2013.
- KEŞK, Abdu’l-Hâmid, *Kelimetunâ fir-Reddi ‘alâ Evlâdi Hâratinâ*, Kahire, ts.
- KIZILTOPRAK, Süleyman, *Devr-i Hamid Sultan 2. Abdulhamid*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2013, c. V.
- KÖKSAL, M. Asım, *İslâm Tarihi*, Ek Cilt Tashihli ve İlaveli Baskı, İstanbul, 1981.
- KRAMERS, J. H., “Mısır”, *Meb İslam Ansiklopedisi*, byy. 1997, c. VIII.
- KUZGUN, Şaban, “Hâmân”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. XV.
- LAVENE, Joyce ve Jim, *Her Yönüyle Roman Yazımı*, Arkadaş Yayınları Ankara, 2010.
- MEFKÛDE, Sâlih, *Ebhâs fî er-Rivâye el-Arabiyye*, Dâru’l-Hudâ, Cezair, 2008.

- MUTÇALI, Serdar, *Dağarcık Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995.
- MAHFUZ, Necib, *Evlâd-u Hâratinâ*, Beyrut, 1986.
- MAHFÛZ, Necîb, *Hânu 'l-Halîlî*, Kahire, yy., ts.
- MUSTAFA, İbrâhîm ve Başk., *el-Mu 'cemu 'l-Vasît*, Beyrut, ts, c. I.
- NURSI, Bediüzzaman Said, *Sözler*, Envar Neşriyat, İstanbul, 2009.
- OKASHA, el-Daly, *Kayıp Bin Yıl: İslam Dünyasında Hiyeroglifler ve Eski Mısır*, (çev. İmran Küçükislamoğlu) İthaki Yayıncılık, İstanbul.
- RÂGÎB, Nebîl, *Kadiyyetu 'ş-Şekli 'l-Fennî inde Necîb Mahfûz*, Kahire, 1975.
- RİDVÂN, Tal'at, *"Evlâdu Hâratinâ beyne, l-lbdâ ve n-Nassi 'd-Dînf"*, el-Fusûl Dergisi, Bahar, 1994.
- ROGER, Allen, *Edebiyat Tarihi ve Arap Romanı*, (çev; Faruk Çiftçi), KSÜ İlahiyat Fak. Dergisi, 2005.
- SA'İD, Fâtîmetu'z-Zehrâ Muhammed, *er-Remziyye fî Edeb Necîb Mahfûz*, Beyrut, 1981.
- SARTRE, Jean Paul, *Varoluşçuluk (Existentialisme)*, (çev. Asım Bezirci), İstanbul, 1996.
- SAVRAN, Ahmet, *XIX. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Yeni Arap Edebiyatı*, Erzurum 1991.
- STEVİCK, Philip, *Roman Teorisi*, Akçağ Yayınları, (çev. Sevim Kantarcıoğlu), Ankara, 2010.
- SEYYİD, Seyid Muhammed, *"Mısır"*, DİA, TDV, İstanbul, 1988, c. XXIX.
- TAFTAZANİ, Sa'deddin, *Muhatasaru 'l-Meani*, thk, Abdulhamid Hindâvi, Mehtebetü'l-Aasriyye, Beyrut, 2005.
- TARÂBÎŞÎ, Corc, *Allah fî Rihleti Necîb Mahfûz er-Remziyye*, Beyrut, 1988..
- TEBRANİ, el-Mu 'Cemü 'l-Kebir, *Mektebet-u İbni 'l-Teymiye*, Kahire, 1994, had. no; 12561, c. XII.
- TOMAR, Cengiz, "Mısır", *DİA*, TDV, I-XLIV, Ankara, 1988, c. XXIX.
- UNGS, Martin, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, Yy., 3.Baskı, İstanbul, 1993.
- VADÎ, Taha, *Medhal ile Tarih er-Rivayeti 'l-Mısriyyeh, Mektebe en-Nehdah el-Mısriyyeh*, Kahire, 1972.
- YAHYÂ, Muhammed, ŞUKRÎ, Mutez, *et-Tarîk ilâ Nobel 1988 Abre Hâret Necîb Mahfûz*, Kahire, 1989.
- YALAR, Mehmet, *Modern Arap Edebiyatına Giriş*, Emin Yayınları, Bursa, 2009.
- YILDIZ, Hakkı D., "Abbasiler", *DİA*, TDV, c. I., İstanbul, 2004.
- YILDIZ, Musa, *Necip Mahfuz'un Sembolik Romanları*, (Yayımlanmamış Doktor Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arap Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1998.
- YÜKSEL, Azmi, *Necip Mahfuz ve Zukaku 'l Midakki*, Yayımlanmamış Makale.
- ZİKRÎ, Anton, *Miftahu 'l-Lugati 'l-Mısriyye el-Kadime el-Lugateyn Kıptiyye ve 'l-Arabiyye*, Mektebe Medbuli, Kahire, 1997.